

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

רקע

זכותם של בעלי דין להליך הוגן היא זכות יסוד מוכרת במשפט הישראלי (בש"פ 2379/01 פרידמן נ' משטרת ישראל (תקדין עליון 2001(2), 296). משמעותה של הזכות היא, בין היתר, האפשרות לפרוש את מלוא ראיותיהם בבית המשפט על מנת שזה יוכל לעשות משפט צדק (רע"א 1412/94 הדסה נגד גלעד, פ"ד מט(2), 516). נגזרת נוספת ומשמעותית של הזכות להליך הוגן היא הזכות לייצוג (בג"צ 1437/02 האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח' נ' השר לביטחון פנים ואח', פ"ד נח(2), 746), שאף עומדת על רגליה שלה כזכות יסוד (בג"צ 4330/93 פריד גאנס, עו"ד נ' לשכת עורכי הדין ואח', פ"ד נ(4) 221, 233).

בבתי המשפט ובטריבונלים שונים מתנהלים לעתים הליכים הכרוכים בעניינים מסווגים מבחינת ביטחון המדינה. משכך, חלק מהנתונים אשר עשויים לעלות במסגרת בירור ההליכים הוא חומר מסווג מבחינת ביטחון המדינה, בדרגות רגישות שונות.

מחובתה של המדינה לשמור על בטחון המדינה ואזרחיה. כנגזרת מכך, למדינה קיימת האפשרות להגביל הצגתן של ראיות בהליך משפטי. במקרים בהם מממשת המדינה אפשרות זו מתעורר קונפליקט בין הצורך להגן על ביטחון המדינה, מחד גיסא, ובין הצורך לברר באופן אמיתי, יעיל והוגן את השאלות שבמחלוקת בין הצדדים, מאידך גיסא. השאלה אם לחשוף חומר מסווג במסגרת הליך משפטי אינה שאלה פורמאלית שבסדר דין ופרוצדורה גרידא, אלא היא נוגעת לשורש ההליך המשפטי בין הצדדים. יש בה כדי להשפיע באופן מהותי ויסודי על אופן ניהול התביעות שבהן עסקינן; על יכולתו של נתבע להתגונן באופן ראוי; ועל יכולתו של בית המשפט להשיג את התכלית העיקרית של כל הליך משפטי, שהיא בירור הפלוגתאות השנויות באמת במחלוקת בין הצדדים, מיקודן, והכרעה צודקת בהן.

פתרון מרכזי הקיים בדין הוא שימוש בסעיף 44 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, המאפשר הוצאת תעודות חיסיון ביחס לראיות שמסירתן עלולה לפגוע בביטחון המדינה. הסעיף, שכותרתו "חיסיון לטובת המדינה", קובע בזו הלשון:

(א) אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל, ראיה אם ראש הממשלה או שר הביטחון הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה לפגוע בביטחון המדינה, או אם ראש הממשלה או שר החוץ הביע דעתו, בתעודה חתומה בידו, כי מסירתה עלולה לפגוע ביחסי החוץ של המדינה, אלא אם מצא שופט של בית המשפט העליון, על-פי עתירת בעל-דין המבקש גילוי הראיה, כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן הענין שיש לא לגלותה.

(ב) הוגשה לבית המשפט תעודה כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, על פי בקשת בעל הדין המבקש גילוי הראיה, להפסיק את המשפט לתקופה שיקבע כדי לאפשר הגשת העתירה לגילוי הראיה, ואם ראה לנכון – גם עד להחלטה בעתירה.

אולם, לא תמיד שימוש בסעיף זה מהווה הפתרון הראוי. לפעמים משמעותו של פתרון זה בנסיבות המקרה היא פגיעה ביכולת לברר את הטענות באופן פתוח וענייני, וביכולתו של צד לנהל הליך הוגן. כך, למשל, נאשם שהוצאה תעודת חיסיון בעניינו, נפגעת לעתים יכולתו לנהל את הגנתו באופן האופטימאלי. מנגד, במקרים בהם הראייה דרושה לצורך ניהול ההליך הפלילי, ידיה של המדינה כבולות נוכח האינטרס הביטחוני והיא עלולה לסגת מניהול ההליך בכללותו, ויפגע האינטרס הציבורי בדבר העמדת עבריינים לדין ושמירה על הסדר הציבורי.

הנחת המוצא, אם כן, היא כי גילוי בהליך משפטי לעולם עדיף על חיסוי. החיסוי הוא חריג. חריג זה יש לנקוט, כרע הכרחי, רק מקום בו לא ניתן להגן על האינטרסים שביסוד החיסוי, בדרך אחרת (למשל, קיום הדיון בדלתיים סגורות).

פתרון אחר שמאזן בין האינטרסים המתנגשים הוא הגבלת האפשרות להסתייע בעורכי דין ומומחים במסגרת הליך משפטי רק לעורכי דין ומומחים שהם בעלי התאמה ביטחונית, שניתן לחשוף בפניהם את הראיות הסודיות (השווה יצחק זמיר, "זכויות האדם ובטחון המדינה" משפטים יט (1) 17, 35-36 (1989)). פתרון מסוג זה מתאים, בדרך כלל, למקרים בהם בעל הדין עצמו חשוף למידע הרגיש, וחשיפתו של המידע בפני שלוחיו, לפי העיקרון "שלוחו של אדם כמותו" ובכפוף לבדיקת התאמתם הביטחונית, הוא הפתרון הראוי שמאפשר הצגת הראיות וקיום הליך משפטי הוגן.

הצעה זו נועדה להסדיר בחוק את הפתרון האמור באופן מלא. פתרון זה מוסדר כיום בחוק באופן חלקי, כפי שיוסבר להלן.

הדין הקיים

סעיף 14 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן – החסד"פ), שכותרתו "סייג לבחירת סניגור", קובע:

"אשר שר הביטחון בכתב כי בטחון המדינה מחייב סייג זה, לא יהיה חשוד או נאשם זכאי להיות מיוצג – אם בהליכי חקירה בעבירה ואם בהליכים לפני שופט או בית משפט – אלא בידי אדם שאושר באישור בלתי מסויג לשמש סניגור לפי סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955."

סעיפים 317-318 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, קובעים את ההליכים שבהם ניתן אישור בלתי מסויג כאמור:

"317. ועדה לאישור סניגורים

(א) תוקם ועדה לאישור עורכי דין שיהיו רשאים לשמש סניגורים בבתי הדין הצבאיים.

(ב) חברי הוועדה יהיו :

- (1) שופט של בית המשפט העליון שייבחר על ידי חבר שופטים ;
 - (2) שני עורכי דין שתבחר לשכת עורכי הדין ;
 - (3) המנהל הכללי של משרד המשפטים ;
 - (4) הפרקליט הצבאי הראשי.
- (ג) הרכב הוועדה יפורסם ברשומות.
- (ד) שופט בית המשפט העליון שנבחר כאמור בפסקה (ב) (1) יהיה יושב ראש הוועדה.
- (ה) הוועדה תקבע סדרי עבודתה במידה שלא נקבעו בחוק זה או בתקנות שיתקין שר המשפטים בהסכמת שר הביטחון.
318. אישור הוועדה

(א) אדם המוסמך לעסוק בישראל במקצוע עריכת דין רשאית הוועדה לפי שיקול דעתה

(1) לתת לו אישור כאמור בסעיף 317 ;

(2) לתת לו אישור מסויג ולקבוע שהאישור לא יחול על משפט הנערך בדלתיים סגורות לשם מניעת פגיעה בביטחון המדינה ;

(3) לסרב לתת לו אישור.

(ב) הוועדה רשאית, על פי בקשת הרמטכ"ל, לבטל בכל עת אישור שניתן או לסייגו כאמור בסעיף קטן (א) (2).

(ג) אישור שלא סויג כאמור בסעיף קטן (א) (2) ייקרא "אישור בלתי מסויג".

פרשת חיזי

בהחלטה מיום 11.12.2007, ברע"א 7114/05 **מדינת ישראל נ' חנה חיזי ואח'** (טרם פורסם), קבע בית המשפט העליון, כי במקרים רבים חשיפת חומר מסווג תוך דרישה לסיווג ביטחוני מהווה כלי מידתי יותר מאשר הטלת חיסיון מלא, לשם עריכת האיזון שבין אינטרס גילוי האמת אל מול אינטרס ביטחון המדינה. בית המשפט מציין כי דרך פעולה זו מהווה פתרון הולם להתמודדות עם הקשיים בהליכים הכרוכים בעניינים מסווגים, גם בהליכים אזרחיים. בית המשפט פירט את הקשיים שעלולים לנבוע לכלל המעורבים בהליך מדרך פעולה זו (פרט לנטל על בעל הדין עלולה להיגרם פגיעה גם לעורך הדין הנדרש לעבור הליך של סיווג ביטחוני). יחד עם זאת, קבע כב' השופט גרוניס, כי בתחום רגיש ומורכב זה, המעורר קשיים כאמור, אין ביכולתו של בית המשפט ליצור הסדר חקיקתי יש מאין, והותיר את העניין למחוקק. אשר על כן, מוצע להסדיר באופן שלם ומלא את הנושא, כמפורט להלן.

הצעת החוק באה להסדיר את הפתרון האמור במתכונת דומה לזו שהיתה קיימת בחקיקה, תוך שכלולו ועדכונו. ראשית, הפתרון המוצע יחול לא רק על עורכי דין, אלא גם על עדים מומחים המשתתפים בהליך. שנית, ההצעה מחילה את פתרון הסיווג הביטחוני גם על הליכים אזרחיים ומינהליים. שלישית, ההצעה באה ליתן מענה לקשיים שהתגלו ביישום המנגנון הקיים בפרקטיקה, תוך אימוץ מנגנון משופר להליך הסיווג, לרבות קביעת נוסחת איזון. פרטי ההסדר מובאים להלן.

ההסדר המוצע בהצעת החוק משקף איזון ראוי בין האינטרסים של ביטחון המדינה והזכות להליך הוגן, ואף אם הוא טומן בחובו פגיעה מסוימת בזכות לייצוג ובחופש ההתקשרות וכן בחופש העיסוק, לפי פרשנותו המרחיבה העולה מפסיקת בית המשפט העליון באשר להגבלות המהוות פגיעה בחופש העיסוק (למשל, בג"צ 4330/93 הנ"ל בעמ' 232-233), הרי שמדובר בפגיעה העומדת בתנאי המידתיות.

הסדרים דומים לזה המוצע קיימים במשפט המשווה. כך, למשל, בארצות הברית (Classified Information Procedures Act), באוסטרליה (National Security Information (Criminal and Civil Proceedings) Act 2004), ובגרמניה (German Criminal Procedure Code).

ג. עיקרי החוק המוצע

באופן כללי, השיטה המוצעת מבוססת על הפרוצדורה הבאה: משנקבע על ידי ראש הממשלה או שר הביטחון כי הליך הוא מסווג מבחינה ביטחונית, רשאי בעל דין להסתייע במסגרת אותו הליך רק על ידי עורך דין או מומחה, שהשתתפותו אושרה על ידי הגורם הביטחוני הנוגע בדבר. בדיקת התאמתו הביטחונית של עורך דין או מומחה אורכת זמן. כדי לתת מענה לצורך דחוף בסניגור בהליך פלילי, יוקם במסגרת הסניגוריה הציבורית מאגר של עורכי דין, שיהיה זמין להשתתף בכל עת בהליכים מסווגים, לפי רמות הסיווג השונות. בעל דין הרואה עצמו נפגע מהחלטת הגורם הביטחוני יהיה רשאי לפנות לוועדה בראשות שופט כדי לבחון את שיקול דעתו של הגורם הביטחוני. אישור, הן אם ניתן על ידי הגורם הביטחוני הן אם ניתן על ידי הוועדה, יכול שיהא מותנה בתנאים שונים, על מנת למנוע פגיעה בביטחון המדינה. כמו כן, בעל דין יהיה מחויב לעמוד בהסדרים שונים שנועדו להבטיח מניעת פגיעה בסודיות המידע.

לסעיף 2 – הסעיף מסדיר את אופן הקביעה כי הליך מסוים הוא מסווג. הגורם המוסמך ליתן את הקביעה האמורה הוא ראש הממשלה או שר הביטחון. הסעיף מטיל דרישה לפיה הקביעה תינתן מוקדם ככל שניתן, וזאת על מנת לאפשר לבעלי הדין להיערך לניהול ההליך באופן המיטבי מבחינתם. על הקביעה להינתן בכתב, ולכלול את זהותו של הגורם הביטחוני הנוגע בדבר, מבין רשימת הגורמים המצויה בסעיף ההגדרות. זאת, על מנת שבעל הדין יוכל לבוא בדברים עם הגורם הביטחוני כאמור בהמשך החוק. רמת הסיווג הביטחוני, הנקבעת בהתאם למדרג סודי, המצוי בכללי שירות ביטחון כללי, תהא חסויה, ואילו עצם הקביעה כי הליך מסווג, כמו גם זהותו של הגורם הביטחוני הרלבנטי, יובאו, מטבע הדברים, לידיעת בעלי הדין. קיימות רמות רגישות שונות למסמכים ו/או למידע מסווגים מבחינת ביטחון המדינה. רמות הרגישות נקבעות בהתאם לתשובה לשאלה עד כמה אותו מידע/מסמך עלול לפגוע בביטחון המדינה. על פי רמת הרגישות נקבע סיווגו של המידע/מסמך, וממילא של ההליך.

לסעיף 3 – מקום שניתנה קביעה לגבי סיווג ההליך, חלה מגבלה על השתתפות באי כוח או מומחים מטעם בעלי הדין באותו הליך. מומחה יורשה להשתתף בהליך רק אם השתתפותו אושרה על ידי הגורם הביטחוני הנוגע בדבר או על ידי הוועדה, ואילו בא כוח יורשה להשתתף רק אם התקיימה אחת משתי אלה: (1) השתתפותו אושרה על ידי הגורם הביטחוני הנוגע בדבר או על ידי הוועדה; (2) בא הכוח הוא מקרב מאגר זמין של אנשי הסניגוריה הציבורית, שאושר מראש על ידי שירות הביטחון הכללי והוא תואם את רמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך.

ראש הממשלה או שר הביטחון רשאי לשנות את רמת הסיווג של ההליך, לקולא או לחומרא כאשר נוצר צורך בטחוני של ממש. מקום ששונתה רמת הסיווג לחומרא, יובא הדבר לידיעת בעלי הדין ותחול הפרוצדורה הקבועה בחוק.

לסעיף 4 – מוצע לקבוע מנגנון לאישור השתתפות בהליך מסווג כדלהלן: בעל הדין המבקש את השתתפותו בהליך של בא כוח או מומחה מסוים (שניהם להלן – המבקש), יפנה לגורם הביטחוני שזהותו נכללה בקביעה, בבקשה להתיר את ההשתתפות כאמור. האדם שאת התאמתו לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך תבחן הוועדה, הוא המבקש (בא הכוח או המומחה), ולא בעל הדין עצמו. הבחינה תיעשה על פי הפרוצדורה הקבועה בכללים לפי חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002. הגורם הביטחוני יחליט אם המבקש מתאים לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך. בין יתר שיקוליו, יביא בחשבון הגורם הביטחוני גם את זכותו של בעל הדין לקיום הליך הוגן. הגורם הביטחוני רשאי ליתן למבקש אישור מותנה. תנאי לפיו השתתפות המבקש תאושר אם לא ייחשף לידיעות סודיות במסגרת ההליך ניתן להתנות רק בהליך אזרחי (להשוואה בין הליך פלילי לאזרחי בהקשר זה ר' בש"פ 2379/01 פרידמן נ' משטרת ישראל (תקדין עליון 2001(2), 296); ע"א 2629/98 השר לביטחון פנים נ' וולפא, פ"ד נו(1), 786, 794). ככלל, החלטת הגורם הביטחוני תהיה מנומקת.

לסעיפים 5-6 – מוצע להקים ועדה בראשות שופט שתהווה ערכאת ביקורת על החלטת הגורם הביטחוני בדבר אישור השתתפות בא כוח או מומחה בהליך מסווג. בעל דין שפנייתו לגורם הביטחוני סורבה, באופן מלא או חלקי, יהיה רשאי לפנות לוועדה. בעוד שההליך בפני הגורם הביטחוני הוא במעמד בעל הדין בלבד, הרי שבמסגרת ההליך בפני הוועדה המדינה היא המשיבה לפניית בעל הדין. פנייה כאמור נעשית, כמובן, בהסכמת המבקש. אם אמנם מתבצעת פנייה לוועדה, הרי שעל אף האיסור הכללי, ולשם פרישת מלוא התמונה בפני הוועדה, רמת הסיווג הביטחוני תימסר לה. כך תוכל הוועדה לבחון את מידת התאמתו של המבקש לרמת הסיווג שנקבעה להליך, וכן לבחון את שיקול דעתו של הגורם הביטחוני.

לסעיף 7 – מוצע לקבוע כי דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות ויחול איסור פרסום על פרטיהם. יורשו להשתתף בדיונים המבקש, בעל הדין שביקש את השתתפותו, נציגי המשיבה, הגורם הביטחוני הנוגע בדבר ושירות הביטחון הכללי (שירות הביטחון הכללי הוא הגוף המבצע עבור כלל הגורמים הביטחוניים את המשימה הטכנית של בדיקת התאמת המבקש לרמת הסיווג שנקבעה להליך, על פי נוהל קיים). מטעמים של הגנת הפרטיות, טיעונים הנוגעים לנימוקים שביסוד הסירוב לאשר את השתתפות המבקש בהליך המסווג לא יושמעו בנוכחות בעל הדין, אלא אם כן המבקש הסכים לנוכחותו. מטעמים של ביטחון המדינה, הוועדה רשאית להורות על חיסיון כלפי בעל הדין או המבקש של הדיונים שבפניה או על החומר שהועבר אליה. מוצע להדגיש גם במסגרת סעיף זה את החשיבות שבקבלת החלטה מהירה על ידי הוועדה.

לסעיף 8 – מוצע לקבוע כי הוועדה תבחן את מידת ההתאמה הביטחונית של המבקש לרמת הסיווג

הביטחוני שנקבעה להליך, תוך התחשבות באינטרס של ביטחון המדינה ובזכותו של בעל הדין לקיום הליך הוגן. שיקולים אלה יעמדו לנגד עיניה של הוועדה, והם שינחו אותה גם בהתניית תנאים לצורך מתן האישור. הוועדה איננה רשאית לפקפק ברמת הסיווג שנקבעה להליך. רמת הסיווג היא נתון מקצועי המונח בפני הוועדה, שעל בסיסו היא תערוך את האיזון המשפטי האמור. מוצע להדגיש, כי החלטת הוועדה יפה רק להליך המסוים שלגביו ניתנה הקביעה, לרבות ערעור. ככלל, החלטת הוועדה תהיה מנומקת. עוד מוצע לקבוע כי הוועדה תהא רשאית להטיל הוצאות לטובת בעל דין במקרה בו נגרמו לו הוצאות חריגות בשל כך שהועלתה רמת הסיווג הביטחוני של ההליך לאחר שכבר החל או אם בוטל האישור או שהותנו לגביו תנאים חדשים (אם, למשל, נדרש בעל הדין להחליף עורך דין).

לסעיף 9 – מוצע לקבוע, בדומה להסדר החל על בית דין מינהלי לפי סעיף 45(ב) לחוק בתי דין מינהליים, התשנ"ו-1992, כי הערעור על החלטת הוועדה יוגש לבית המשפט העליון ויידון לפניו בשופט אחד או יותר, כפי שיקבע נשיא בית המשפט העליון.

לסעיף 10 – מוצע להחיל את חוק בתי דין מינהליים, התשנ"ב-1992 על ועדת הערר לפי החוק המוצע, למעט הוראות מסויימות מתוכו שאינן מתאימות לאופיה המיוחד של הוועדה, ואשר בעניינן נקבעו הוראות ספציפיות בחוק המוצע. כך, למשל, מוצע להחיל הוראות בענין כהונתם של חברי הוועדה וכן סדרי דין בפני הוועדה, ככל שאלה לא נקבעו בהצעה זו. מנגד, סעיפים הנוגעים, למשל, למותב חסר או קטוע לא הוחלו על הוועדה, לאור החשיבות שדיוניה יתקיימו בהרכב מלא.

לסעיף 11 – מוצע להבהיר, כי בצד אישור להשתתפות בהליך, רשאי הגורם הביטחוני לחייב את המשתתף בהליך לעמוד בהסדרי סודיות ואבטחה. במקביל, ולאור ההפנייה לחוק העונשין, התשל"ז-1977 לצורך הגדרת "ידיעה סודית", יחול האיסור על מסירת ידיעות סודיות, הקבוע בסעיף 113א לחוק העונשין.

לסעיף 12 – מוצע לקבוע כי הגורם הביטחוני, או הוועדה על פי בקשת הגורם הביטחוני, יהיו רשאים מטעמים של ביטחון המדינה, לבטל את החלטת האישור שניתנה על ידם, לפי הענין, או לשנותה, אם התעורר בשלב מאוחר יותר צורך ממשי בכך. כך, למשל, אם מסתבר מידע נוסף שלא היה ידוע בעבר לגבי המשתתף בהליך. מהלך כאמור, טעון מתן זכות טיעון למבקש ולבעל הדין הנוגע בדבר. על החלטת ביטול או שינוי כאמור תחול הפרוצדורה הקבועה בחוק, ויודגש, כי ככל שמדובר בהליכים פליליים, הרי שבמסגרת נוסחת האיזון הקבועה בסעיפים 4(ג) ו-8(א), יינתן משקל נכבד יותר לזכותו של הנאשם לקיום הליך הוגן.

לסעיף 13 – מקום שבעל הדין מבקש להיעזר במספר באי כוח או מומחים, מוצע להסמיך את הוועדה, על פי בקשת הגורם הביטחוני הרלבנטי, להגביל מספר זה, על מנת למנוע חשיפת יתר לחומר מסווג, ובלבד שמדובר בהליך שנקבעה לו רמת הסיווג הגבוהה ביותר. הוועדה תאפשר לצדדים לטעון טענותיהם לעניין זה, ובהחלטתה תאזן בין האינטרס של ביטחון המדינה ובין האינטרס של הזכות לקיום הליך הוגן וזכות הייצוג.

לסעיף 14 – מוצע להבהיר כי אין בהצעת החוק כדי לפגוע בדין קודם. כך, למשל, הפתרון המוצע במסגרת הצעת החוק אין בו כדי לגרוע מן האפשרות להוציא תעודת חיסיון מטעמים של ביטחון המדינה או יחסי החוץ שלה, לפי פקודת הראיות.

לסעיף 16 – מוצע לתקן את חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן – החש"ץ) כך שההסדר המוצע

יחול גם על הליכים המתנהלים לפי חוק החש"ץ.

בהתאם לסעיפים 316-318 לחש"ץ, עורך דין (שאינו סניגור צבאי) המבקש לייצג נאשם בפני בתי הדין הצבאיים או בעניין הנוגע לבדיקה או חקירה לפי סעיף 251 לחש"ץ, נדרש לקבל את אישורה של הוועדה לאישור סניגורים. האישור יכול שיהיה "מסויג" (קרי: לא יחול על משפט הנערך בדלתיים סגורות לשם מניעת פגיעה בביטחון המדינה) או "בלתי מסויג". זאת, בדומה לאפשרות להטיל מגבלות על ייצוגו של נאשם, בהתאם להוראת סעיף 14 לחסד"פ, בהליכים לגביהם קבע שר הביטחון, כי ביטחון המדינה מחייב זאת. עם זאת, בעוד שבמערכת המשפט האזרחית הכלל הוא כי אין צורך באישור לשמש כסניגור, וסעיף 14 האמור חריג הוא, במקרים שביטחון המדינה מחייב זאת – הרי שעל פי החש"ץ, בכל חקירה ובכל הליך המתנהל בפני בתי הדין הצבאיים נדרש עורך דין "אזרחי" לקבל אישור לייצוג. זאת, לנוכח ייחודה של מערכת השיפוט הצבאית, והעובדה כי המידע הנחשף במסגרת ההליכים המשפטיים המתקיימים בה עשוי להיות, מעצם טיבו, מסווג ברמה זו או אחרת.

יצוין, כי במערכת הצבאית התגלו קשיים ביישום המנגנון המוסדר בסעיפים 316-318 לחש"ץ. במהלך השנים התעוררו מקרים בהם חומר החקירה שנדון בהליך היה בסיווג גבוה במיוחד, ולגישת רשויות ביטחון המידע, גם במקרים בהם היה בידי עורכי הדין אישור בלתי מסויג – לא היה בו די לצורך חשיפתם למידע, ונדרש אישור מיוחד לצורך השתתפותם בהליך.

מוצע, אם כן, לערוך תיקון לחש"ץ לשם קליטת המנגנון המוצע, תוך התאמתו לצרכיה הייחודיים של המערכת הצבאית. כך, תיערך אבחנה בין שני סוגי הליכים משפטיים צבאיים – הליכים "רגילים", והליכים שייקבעו כ"מסווגים".

לגבי הליכים "רגילים" מוצע לתקן את ההסדר הקיים כך שלא תהא עוד חלוקה לשני סוגים של אישורים ("מסויג" ו"בלתי מסויג"), וחלף זאת יידרשו עורכי הדין (שאינם סניגורים צבאיים) לאישור כללי, על מנת שיוכלו לייצג בבתי הדין הצבאיים ובהליכים צבאיים אחרים. בנוסף לכל ההליכים ה"רגילים", בהם די יהיה באישור הכללי שיונפק לעורכי הדין, מוצע, כאמור, בתיקון עקיף לחש"ץ, לאמץ את ההסדרים שבחוק המוצע, ולאפשר גם במערכת הצבאית הכרזה על הליך כ"מסווג".

במסגרת התיקון העקיף לחש"ץ מוצע לקבוע כי האישור הראשוני יינתן על ידי גורם מנהלי – הרמטכ"ל או מי שיסמך לעניין זה ("הגורם המוסמך"), וזאת בשונה מהמצב הנוהג לפיו ניתנים כל האישורים על ידי הוועדה לאישור סניגורים. אם יסבור הגורם המוסמך כי טעמים של ביטחון המדינה מונעים מתן האישור, ויסרב לתת האישור, או יחליט להתנותו בתנאים – יהיה רשאי עורך הדין לדרוש, כי עניינו יובא בפני הוועדה, כהגדרתה בהצעה. כמו כן, בדומה למוצע במערכת האזרחית, יורחבו סוגי ההליכים בהם יידרש עורך דין לאישור ביטחוני על מנת לייצג בעל דין במסגרתם.

לשם התאמת הדינים שבחוק המוצע להליכים המתנהלים על פי החש"ץ, מוצע לערוך תיקונים כדלקמן:

1. הוספת הגדרת "הליך" במסגרת סעיף 315א, מוצע לקבוע כדלקמן: "הליך" – אחד מאלה: הליך בדיקה או חקירה לפי סעיף 251; הליך לפני בית-דין צבאי או שופט-צבאי משפטאי; הליך לפי סעיף 533; הליך לפני ועדת חקירה לפי סעיף 537; הליך בדין משמעתי - הגשת חוות דעת מטעם הנאשם שהוכנה בידי סניגור במסגרת דיון משמעתי, לפי סעיף 159א; הליך אחר הנוגע לאחד מההליכים שפורטו לעיל או הנובע ממנו;

2. ביטול סעיף 317 – מוצע לבטל את הסעיף המסדיר את הרכב הוועדה לאישור סניגורים. מוצע לקבוע בסעיף ההגדרות כי הוועדה המוקמת מכוח סעיף 5 לחוק תהא הוועדה הרלוונטית גם לעניין הליכים על פי החש"ץ.

3. תיקון סעיף 318 לחש"ץ – מוצע להסדיר את נושא מתן אישור לעורך דין לשמש סניגור בבית דין צבאי ולייצג בהליך אחר, אם אין מניעה לכך מטעמים של ביטחון המדינה. בהתאם למוצע, הרמטכ"ל או מי שהוא הסמיך לכך, יהיה הגורם המנהלי שיתן האישור האמור. עורך דין אשר לא קיבל אישור כאמור, רשאי לדרוש כי עניינו יובא בפני הוועדה.

4. הוספת סעיפים 318א עד 318ט – מוצע לקבוע כי הגורם המוסמך לקבוע כי הליך הינו מסווג הינו שר הביטחון. מקום בו ניתנה קביעה לגבי סיווג ההליך, לא ישתתף מייצג בהליך מסווג אלא אם הוא בעל אישור כללי לשמש כסניגור כאמור לעיל, וכן אם אושרה השתתפותו על ידי הגורם המוסמך (היינו: הרמטכ"ל או מי שהוא הסמיך לכך). יובהר בהקשר זה, כי נוכח ייחודם של ההליכים הצבאיים, הגורם המוסמך לאשר את ההשתתפות בהליך הינו הרמטכ"ל או מי שהוא הסמיך לכך, ולא אחד מן הגורמים הביטחוניים המנויים בהצעת החוק העיקרי. עם זאת, מוצע לקבוע כי הגורם המוסמך רשאי יהיה להיוועץ בגורם הביטחוני הנוגע בדבר. יתר פרטי ההסדר מותאמים להסדר המוצע בהצעת החוק העיקרי.

לענין סעיף 318ט, מוצע לקבוע כי שר הביטחון יהיה הגורם המוסמך לקבוע כי רמת הסיווג הביטחוני להליך תהא רמת הסיווג הגבוה ביותר, ולפנות לוועדה ולבקש ממנה להגביל את מספר המייצגים שבעל דין וכל לבקש את השתתפותם בהליך.

5. תיקון סעיף 227א – מוצע להוסיף על הקבוע בסעיף 227א(6) העוסק בזכות הפגישה עם עורך דין אשר אושר לשמש כסניגור על פי סעיף 316 לחש"ץ, ולקבוע כי הדבר ייעשה בכפוף לסעיף 318ב העוסק במגבלות על השתתפות בהליך מסווג.

לסעיפים 17-18, 22 – מוצע לתקן את חוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969 באופן שהליכים שנקבעה לגביהם רמת סיווג ביטחוני לפי חוק זה יידונו בדין יחיד או בהרכב מצומצם. הטעם לכך נעוץ ברצון לצמצם את מידת החשיפה של נציגי ציבור לידיעות סודיות הנוגעות לביטחון המדינה. מאותו טעם מוצע לתקן את חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959, באופן שירכז את ההליכים המסווגים בפני ועדת ערר אחת.

לסעיף 19 – לאור הפוטנציאל לפגיעה בזכות הייצוג ובזכות להליך הוגן בהליכים שנקבעו כמסווגים לפי הוראות החוק המוצע, מוצע להורות כי בעל דין בהליך פלילי שלגביו ניתנה קביעה כאמור, יהא זכאי לייצוג על פי חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995.

לסעיפים 20-21, 23-24 – מוצע לבטל את ההסדר הקיים היום בהקשר דין, החל באופן חלקי ובהקשר הפלילי בלבד. הסדר זה אומץ גם בדברי חקיקה נוספים ולכן נדרשים התיקונים העקיפים.

לסעיף 25 – מוצע לקבוע כי ההסדר החדש יחול על הליכים תלויים ועומדים. כאמור, הצורך במתן קביעה עשוי להתעורר במקום בו, במסגרת הראיות שיוצגו בפני ביהמ"ש, ישנן ראיות בעלות רגישות ביטחונית. לפיכך, כל עוד לא הסתיים שלב הבאת הראיות בהליך אזרחי, וככל שאותן ראיות שטרם הובאו מחייבות מתן קביעה, הרי שיחול ההסדר המוצע. לעומת זאת, בהליך פלילי תלוי ועומד, בו הרגישות לפגיעה

בזכויות הנאשם רבה, הוראות החוק יחולו רק במקרים שבהם טרם החלה פרשת התביעה.

בנוסף, מוצע לקבוע כי אישור לשמש סניגור בבתי הדין הצבאיים שניתן לפי הוראות סעיף 318 לחש"ץ כנוסחן ערב יום תחילתו של התיקון לחש"ץ, יראו אותו כאישור שניתן לפי הוראות סעיף 318 כנוסחן לאחר תחילת התיקון.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 יתוקנו סעיפים 227א, 316, 318; יתווספו לחוק זה סעיפים 315א וסעיפים 318א עד 318ח ויבוטל סעיף 317; יתוקנו סעיפים 18 ו-20 בחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969; יתוקן סעיף 26 בחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959 [נוסח משולב]; יתוקן סעיף 18 בחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995; יבוטל סעיף 23(3) בחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968; יבוטל סעיף 6(ב) בחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002; יתוקן סעיף 5(ב) בחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950; יבוטל סעיף 14 בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982; יבוטל סעיף 8(ב) בחוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט-1979. [לאחר שיתוקן החוק יהיה צורך לתקן את צו שירות המדינה (משמעת) (שירות הביטחון הכללי) והמוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים), תשל"ט – 1979 (סעיף 2(כ) לצו)].

ה. השפעת החוק המוצע על התקציב המדינה, על תקנים במשרדי הממשלה וההיבט המינהלי

עלות זניחה, שבאה לידי ביטוי בזכאות לייצוג מטעם הסניגוריה הציבורית. המספר הצפוי של הליכים פליליים שבהם תינתן קביעה לפי חוק זה הוא מועט, אם בכלל.

ו. להלן נוסח החוק המוצע:

הצעת חוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008

הגדרות 1. בחוק זה –

"גורם בטחוני" – צבא הגנה לישראל, המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, הממונה על הביטחון במערכת הביטחון או שירות הביטחון הכללי;

"הוועדה" – ועדת הערר לפי סעיף 5;

"הליך" – הליך חקירה, הליך לפני שופט, בית משפט, בית דין, ועדת חקירה או גוף מעין שיפוטי, למעט הליכים לפי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955¹;

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 171.

"הליך מסווג" – הליך שלגביו ניתנה קביעה לפי סעיף 2(א);

"המבקש" – מייצג או מומחה שבעל דין בהליך מסווג ביקשו להשתתף בו;

"השתתפות בהליך" – ייצוג בעל דין או מתן עדות מומחה, לרבות קבלת ידיעה סודית בקשר להליך;

"ידיעה סודית" – כהגדרתה בסעיף 113(ד) לחוק העונשין, התשל"ז-1977;²

"כללים" – כללים שנקבעו לפי סעיף 7(ב)(3) לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002.³

"מומחה" – רופא, מומחה רפואי, או מי שבעל מומחיות בנושא שבמדע, במחקר, באמנות או במקצוע;

"מייצג" – עורך דין או אדם אחר המורשה לייצג אדם בהליך על פי דין.

2. קביעת הליך כמסווג
(א) שוכנע ראש הממשלה או שר הביטחון כי טעמים של ביטחון המדינה מחייבים הגבלת המשתתפים בהליך מסוים, יקבע בכתב כי ההליך מסווג ואת רמת סיווגו הביטחוני, בהתאם למדרג שנקבע בכללים (להלן – הקביעה), וכן יקבע את הגורם הביטחוני המוסמך לאשר השתתפות בהליך כאמור בסעיף 3 (להלן – הגורם הביטחוני).

(ב) הקביעה תינתן במועד מוקדם ככל האפשר, סמוך לפתיחת ההליך המסווג או למועד בו נודע לגורם ביטחוני על הצורך בסיווג ההליך.

(ג) רמת הסיווג הביטחוני להליך תהיה חסויה, ואולם הקביעה כי ההליך מסווג וזהות הגורם הביטחוני יובאו לידיעת בעלי הדין בהליך המסווג.

3. מגבלות על השתתפות בהליך מסווג
(א) נקבע הליך כהליך מסווג ונקבעה רמת סיווגו לפי סעיף 2, יחולו כל אלה:

(1) לא ישתתף מייצג בהליך המסווג, אלא אם כן אושרה השתתפותו על ידי הגורם הביטחוני או על ידי הוועדה, או שהוא סניגור ציבורי, שמינה הסניגור הציבורי הארצי לייצג בהליך המסווג ושנתקיימו בו אלה:

(א) אושר מראש על ידי שירות הביטחון הכללי לייצג בהליכים מסווגים;

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.
³ ס"ח התשס"ב, עמ' 179.

(ב) הגורם הביטחוני אישר כי התאמתו הביטחונית תואמת את הרמה שנקבעה להליך המסווג.

(2) לא ישתתף מומחה בהליך המסווג, אם השתתפותו כרוכה בחשיפתו לידיעה סודית במסגרת ההליך, אלא אם כן אושרה השתתפותו על ידי הגורם הביטחוני או על ידי הוועדה.

(ב) בכל שלב של ההליך המסווג, רשאי ראש הממשלה או שר הביטחון לשנות את רמת הסיווג הביטחוני של ההליך לרמת סיווג נמוכה יותר, או לרמת סיווג גבוהה יותר אם נוצר צורך ממשי בשינוי רמת הסיווג; שונתה רמת הסיווג הביטחוני של ההליך, תינתן הודעה על כך לכל בעלי הדין בהליך המסווג; שונתה רמת הסיווג לרמת סיווג גבוהה יותר, מי שהשתתפותו בהליך המסווג אושרה לא ימשיך להשתתף בהליך, אלא אם כן קיבל אישור מחודש מהגורם הביטחוני לפי רמת הסיווג הביטחוני החדשה שנקבעה להליך, ויחולו הוראות החוק בשינויים המחויבים.

(א) בעל דין בהליך מסווג שדבר הקביעה הובא לידיעתו רשאי, בהסכמת המבקש, לפנות אל הגורם הביטחוני כדי לקבל אישור להשתתפותו של המבקש בהליך המסווג; הגורם הביטחוני יהיה רשאי להתנות את מתן האישור בתנאים כדי למנוע פגיעה בביטחון המדינה.

פניה לגורם
4. הביטחוני והחלטתו

(ב) בהליך מסווג אזרחי רשאי הגורם הביטחוני, בהסכמת בעל הדין, להתנות את מתן האישור באי חשיפתו של המבקש לידיעות סודיות שייקבעו על ידי הגורם הביטחוני.

(ג) הגורם הביטחוני יחליט אם לאשר השתתפות בהליך המסווג לפי התאמתו של המבקש לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך כאמור בסעיף 2(א), ורשאי הוא להתנות אישור כאמור; במסגרת שיקוליו ישקול הגורם הביטחוני גם את זכותו של בעל הדין להליך הוגן.

(ד) לצורך קביעת מידת התאמתו הביטחונית של המבקש, רשאי הגורם הביטחוני לדרוש מהמבקש לעמוד בכל הכרוך בשלבי בדיקת ההתאמה הביטחונית כפי שנקבע בכללים, בשינויים המחויבים.

(ה) החלטת הגורם הביטחוני תובא לידיעת המבקש ובעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג; החליט הגורם הביטחוני שלא לאשר השתתפות או לאשרה בתנאים, ימסור למבקש את נימוקי החלטתו, אולם במקרים בהם קיים חשש סביר כי גילוי נימוקי ההחלטה במלואם למבקש עלול לפגוע בביטחון המדינה או בשלמו של אדם, יועברו אליו הנימוקים לאחר שיושמטו מהם פרטים שיש חשש שגילויים עלול להביא לפגיעה כאמור.

(ו) החלטת הגורם הביטחוני תהיה תקפה רק להליך המסוים שלגביו ניתנה קביעה לפי סעיף 2(א), לרבות ערעור או ערר על הליך זה.

ועדת ערר 5. (א) שר המשפטים יקים ועדת ערר, שחבריה יהיו:

(1) שופט בית המשפט המחוזי, שימנה שר המשפטים בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, והוא יהיה היושב ראש;

(2) עורך דין שימנה שר המשפטים מתוך רשימה שתציע לשכת עורכי הדין;

(3) חבר בעל מומחיות בתחום הביטחון שימנה שר הביטחון בהתייעצות עם שר המשפטים.

(ב) חברי הוועדה כאמור בסעיף קטן (א)2(2) ו-3 יהיו בעלי התאמה ביטחונית לרמת הסיווג הגבוהה ביותר.

(ג) הרכב הוועדה יפורסם ברשומות.

פנייה לוועדה 6. (א) לא אישר הגורם הביטחוני את השתתפות המבקש בהליך המסווג או

התנה את האישור בתנאים, רשאי בעל הדין שביקש את השתתפות המבקש בהליך המסווג, בהסכמת המבקש, לפנות, תוך חמישה עשר ימים, לוועדה, בבקשה לאשר השתתפות המבקש בהליך או לשנות התנאים שנקבעו או לבטלם.

(ב) המדינה תהיה משיבה בדיון בפני הוועדה.

(ג) על אף האמור בסעיף 2(ג), תימסר לוועדה רמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך לפי סעיף 2(א).

דיוני הוועדה 7. (א) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות.

(ב) בדיון בפני הוועדה רשאים להשתתף המבקש, בעל הדין שפנה לוועדה, נציג המשיבה, נציג הגורם הביטחוני ונציג שירות הביטחון הכללי; אולם, טיעונים הנוגעים לנימוקים שביסוד ההחלטה שלא לאשר את השתתפות המבקש בהליך המסווג או להתנות את האישור בתנאים, יושמעו שלא בנוכחות בעל הדין שפנה לוועדה, אלא אם כן הסכים המבקש לנוכחותו בדיון כאמור, כולו או חלקו.

(ג) דיוני הוועדה יהיו חסויים, ופרסומם או גילויים של דברים שנאמרו או שנמסרו בהם אסור, אלא אם כן החליטה הוועדה אחרת לאחר שנתנה למשתתפים בדיון הזדמנות לטעון טענותיהם לענין זה.

(ד) הגורם הביטחוני יעביר לוועדה את החלטתו המנומקת כאמור בסעיף 4; יתר המשתתפים בדיון יהיו רשאים להעביר אל הוועדה את התייחסותם להחלטה.

(ה) המשתתפים בדיון יהיו רשאים לטעון טענותיהם בפני הוועדה, ולהמציא לה כל חומר לביסוס עמדתם; הוועדה רשאית לדרוש מן הצדדים להמציא לה כל חומר נוסף הדרוש לדעתה לצורך הכרעה בבקשה, וכל חומר שיומצא לוועדה יועבר למשתתפים, בכפוף להסכמת המבקש להעברת חומר הנוגע אליו לידי בעל הדין שפנה לוועדה.

(ו) על אף האמור בסעיפים קטנים (ב), (ד) ו-(ה), הוועדה רשאית לאפשר לשירות הביטחון הכללי, לגורם הביטחוני ולמשיבה, לבקשתם, להשמיע טיעונים גם שלא בנוכחות המבקש ובעל הדין שפנה לוועדה, וכן שלא להעביר למבקש ולבעל הדין שפנה לוועדה חומר שהומצא לוועדה, אם מצאה כי נוכחות או העברת חומר כאמור עלולה לפגוע בביטחון המדינה או בשלמו של אדם.

(ז) הוועדה תקיים דיוניה במהירות האפשרית ותיתן החלטתה תוך שלושים ימים מיום סיום הדיון בפניה.

(ח) הוועדה לא תהיה קשורה בדיני הראיות, פרט לדינים בדבר ראיות חסויות לפי סעיפים 47 עד 52 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

8. החלטת הוועדה

(א) הוועדה רשאית לאשר השתתפות המבקש בהליך המסווג, לאחר שתבחן את התאמתו לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך; האישור יכול שיותנה בתנאים, במידה הנדרשת כדי למנוע פגיעה בביטחון המדינה; במסגרת שיקוליה תשקול הוועדה את החשש לפגיעה בביטחון המדינה ואת זכותו של בעל הדין לקיום הליך הוגן.

(ב) הוועדה אינה מוסמכת לדון ולהחליט בנוגע לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך.

(ג) החלטת הוועדה תהיה תקפה רק להליך המסוים שלגביו ניתנה קביעה לפי סעיף 2(א), לרבות ערעור או ערר על הליך זה.

(ד) החלטת הוועדה תהא בכתב ומנומקת, ותובא לידיעת המשתתפים בדיון כאמור בסעיף 7(ב), אולם נימוקי הוועדה הנוגעים למבקש יועברו לבעל הדין רק אם הסכים לכך המבקש, ובמקרים בהם קיים חשש סביר, כי גילוי נימוקי ההחלטה במלואם למבקש או לבעל הדין שפנה לוועדה עלול לפגוע בביטחון המדינה או בשלמו של אדם, יועברו אליהם הנימוקים לאחר שיושמטו מהם פרטים שיש חשש שגילויים עלול להביא לפגיעה כאמור.

- (ה) הוועדה רשאית להטיל הוצאות לטובת בעל דין, אם סברה כי נגרמו לו הוצאות מיוחדות בשל העלאת רמת הסיווג הביטחוני של ההליך לאחר תחילתו, לפי סעיף 3(ב) או בשל ביטול אישור או התנאתו בתנאים שלא הותנו מראש לפי סעיף 11.
9. ערעור על החלטת הוועדה לפי סעיף 8 ניתן לערער לבית המשפט העליון שידון בערעור בשופט אחד או במספר בלתי זוגי גדול יותר של שופטים, כפי שנשיא בית המשפט העליון קבע.
10. תחולת הוראות חוק בתי דין מינהליים, התשנ"ב-1992,⁴ למעט הוראות סעיפים 5 עד 7, 11, 12, 16, 17, 21 עד 25, 29 עד 31, 33, 35, 38 עד 40, 42, 45, 46 ו-54 יחולו על הוועדה, בשינויים המחויבים.
11. שמירת סודיות מבלי לגרוע מהוראות כל דין, מבקש שהשתתפותו בהליך המסווג אושרה יעמוד בהסדרי סודיות ואבטחה כפי שייקבעו על ידי הגורם הביטחוני.
12. ביטול אישור (א) הגורם הביטחוני רשאי בכל עת לבטל אישור שנתן לפי סעיף 4, או להתנות בתנאים שלא הותנו מראש, אם התעורר צורך ממשי לעשות כן מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה, ובלבד שניתנה למבקש ולבעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג הזדמנות לטעון טענותיהם, ויחולו הוראות סעיף 4 בשינויים המחויבים; הוחלט לבטל את האישור או להתנות בתנאים שלא הותנו מראש, רשאי בעל הדין לפנות לוועדה, ויחולו הוראות סעיפים 6 עד 8, בשינויים המחויבים.
- (ב) הוועדה רשאית, על פי בקשת הגורם הביטחוני, לבטל בכל עת אישור שנתנה לפי סעיף 8(א), או להתנות בתנאים שלא הותנו מראש, אם התעורר צורך ממשי לעשות כן מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה, ובלבד שניתנה למבקש ולבעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג, הזדמנות לטעון טענותיהם, ויחולו הוראות סעיפים 6 עד 8, בשינויים המחויבים.
13. הגבלת מספר מייצגים (א) קבע ראש הממשלה או שר הביטחון, כי רמת הסיווג הביטחוני להליך תהא רמת הסיווג הגבוהה ביותר, רשאי הגורם הביטחוני בכל עת לפנות לוועדה ולבקש ממנה להגביל את מספר המייצגים שבעל הדין יוכל לבקש את השתתפותם בהליך.
- (ב) הוועדה תקבל החלטתה כאמור בסעיף קטן (א) לאחר שתשמע את טענות הגורם הביטחוני ובעל הדין.

⁴ ס"ח התשנ"ב, עמ' 90.

(ג) הוועדה רשאית להגביל את מספר המייצגים אם שוכנעה כי ביטחון המדינה מחייב זאת, וכי ההגבלה לא תפגע בזכותו של בעל הדין לקיום הליך הוגן ולייצוג הולם.

(ד) על הליכים לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיפים 7 עד 8, בשינויים המחויבים.

שמירת דינים 14. אין באמור בחוק זה כדי לפגוע בתוקפו של דין שהיה קיים ערב כניסתו לתוקף, או כדי לגרוע מן האמור בו.

ביצוע ותקנות 15. (א) שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו; כן רשאי הוא, בהתייעצות עם שר הביטחון, לקבוע בתקנות הוראות בדבר סדרי הדיון בפני הוועדה.

(ב) בכל ענין שלא נקבע לגביו הסדר בחוק זה או בתקנות כאמור בסעיף קטן (א), תנהג הוועדה בדרך הנראית לה צודקת ויעילה בנסיבות העניין.

תיקון חוק השיפוט 16. בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955⁵ (להלן – חוק השיפוט הצבאי) – הצבאי

(1) בסעיף 227א(6), בסופו יבוא: "ובכפוף לאמור בסעיף 318ב";

(2) אחרי הכותרת "סימן ב' – סנגוריה" ולפני סעיף 316 יבוא:

"הגדרות 315א. בסימן זה –

"גורם בטחוני" – המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר, הממונה על הביטחון במערכת הביטחון או שירות הביטחון הכללי;

"הוועדה" – הוועדה המוקמת מכוח סעיף 5 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט – 2008;

"הליך" – אחד מאלה:

(1) הליך בדיקה או חקירה לפי סעיף 251;

⁵ ס"ח התשט"ו, עמ' 171.

- (2) הליך לפני בית-דין צבאי או שופט-צבאי משפטי; ;
- (3) הליך לפי סעיף 533 ;
- (4) הליך לפני ועדת חקירה לפי סעיף 537 ;
- (5) הליך בדין משמעותי – הגשת חוות דעת מטעם הנאשם שהוכנה בידי סניגור במסגרת דיון משמעותי, לפי סעיף 159א ;
- (6) הליך אחר הנוגע להליך כמשמעותו בפסקאות (1) עד (5) או הנובע ממנו ;
- "הליך מסווג" – הליך לגביו ניתנה קביעה לפי סעיף 318א(א) ;
- "המבקש" – מייצג או מומחה, שבעל דין בהליך מסווג ביקשו להשתתף בו ;
- "השתתפות בהליך" – ייצוג בעל דין או מתן עדות מומחה, לרבות קבלת ידיעה סודית בקשר להליך ;
- "ידיעה סודית" – כהגדרתה בסעיף 113(ד)(1) לחוק העונשין, התשל"ז - 1977⁶ ;
- "כללים" – כללים שנקבעו לפי סעיף 7(ב)(3) לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002⁷ ;
- "מומחה" – רופא, מומחה רפואי או מי שבעל מומחיות בנושא שבמדע, במחקר, באמנות או במקצוע ;
- "מייצג" – אדם הכשיר לשמש סניגור לפי סעיף 316. ;

⁶ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.
⁷ ס"ח התשס"ב, עמ' 179.

(1) בסעיף קטן (א), בפסקה (3), במקום הסיפה החל במילים "אולם אם היה" יבוא "אם ניתן לו אישור לפי סעיפים 318 ו-318א, בשינויים המחוייבים.";

(2) בסעיף קטן (ב), יימחקו המילים "באישור בלתי מסוייג לשמש סניגור לפני בתי הדין הצבאיים";

(4) סעיף 317 לחוק העיקרי – בטל;

(5) במקום סעיף 318 יבוא:

"אישור לעורך דין 318. (א) הרמטכ"ל או מי שהוא הסמיך לכך (בסימן לשמש סניגור בבית דין צבאי ולייצג בהליך אחר (בסעיף זה – האישור), אם מצא כי אין מניעה לכך מטעמים של בטחון המדינה.

(ב) לצורך מתן אישור כאמור בסעיף קטן (א), רשאי הגורם המוסמך לדרוש מעורך הדין לעמוד בכל הכרוך בשלבי בדיקת ההתאמה הביטחונית כפי שנקבע בכללים, בשינויים המחוייבים.

(ג) תוקפו של אישור כאמור יכול שיוגבל בזמן ויכול שיותנה בתנאים, לרבות בכך שדבר שנאמר, ראייה שהושגה או מידע אחר יישמרו בסוד, באופן ובמידה שקבע הגורם המוסמך.

(ד) הגורם המוסמך רשאי לבטל בכל עת אישור שניתן לפי סעיף זה, אם התעורר צורך ממשי לעשות כן מטעמים של בטחון המדינה, ולאחר שניתנה לבעל האישור הזדמנות לטעון טענותיו.

(ה) לא ניתן לעורך דין אישור כאמור, על יסוד קביעת הגורם המוסמך, או שבוטל האישור בהחלטת הגורם המוסמך כאמור בסעיף קטן (ג), רשאי עורך הדין לדרוש כי עניינו יובא בפני הוועדה;

(ו) הוועדה תחליט האם לתת אישור לעורך הדין; על דיוני הוועדה יחולו הוראות סימן זה, לפי העניין ובשינויים המחוייבים.";

”קביעת הליך 318א. (א) שוכנע שר הביטחון כי טעמים של ביטחון
כמסווג המדינה מחייבים הגבלת המשתתפים בהליך
מסוים, יקבע בכתב כי ההליך מסווג ואת רמת
סיווג הביטחוני, בהתאם למדרג שנקבע בכללים
(בסימן זה – הקביעה).

(ב) הקביעה תינתן במועד מוקדם ככל האפשר,
סמוך לפתיחת ההליך המסווג או למועד בו נודע
לגורם המוסמך על הצורך בסיווג ההליך. רמת
הסיווג הביטחוני להליך תהיה חסויה ואולם
הקביעה כי ההליך מסווג וזהות הגורם המוסמך
תובא לידיעת בעלי הדין בהליך המסווג.

(ג) רמת הסיווג הביטחוני להליך תהיה חסויה
ואולם הקביעה כי ההליך מסווג וזהות הגורם
המוסמך תובא לידיעת בעלי הדין בהליך המסווג.

מגבלות על 318ב. (א) נקבע הליך כהליך מסווג ונקבעה רמת
השתתפות בהליך סיווג לפי סעיף 318א(א), יחולו כל אלה :
מסווג

(1) לא ישתתף מייצג בהליך מסווג אלא
אם כן הוא כשיר לשמש סניגור לפי סעיף
316(א)(2)-(3), ואושרה השתתפותו על ידי
הגורם המוסמך, אשר יהיה רשאי להיוועץ
בגורם הביטחוני הנוגע בדבר, או על ידי
הוועדה, או שהוא סניגור צבאי לפי סעיף
316(א)(1) שהוא בעל התאמה ביטחונית
לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך ;

(2) לא ישתתף מומחה בהליך המסווג
אם השתתפותו כרוכה בחשיפתו לידיעה
סודית במסגרת ההליך, אלא אם כן אושרה
השתתפותו על ידי הגורם המוסמך לאחר
שנועץ בגורם הביטחוני הנוגע בדבר או על
ידי הוועדה.

(ב) בכל שלב של ההליך המסווג, רשאי שר הביטחון לשנות את רמת הסיווג הביטחוני של ההליך לרמת סיווג נמוכה יותר, או לרמת סיווג גבוהה יותר אם נוצר צורך ממשי בשינוי רמת הסיווג; שונתה רמת הסיווג הביטחוני של ההליך, תינתן על כך הודעה לכל בעלי הדין בהליך המסווג; שונתה רמת הסיווג לרמת סיווג גבוהה יותר, מי שהשתתפותו בהליך המסווג אושרה לא ימשיך להשתתף בהליך, אלא אם כן קיבל אישור מחודש מהגורם המוסמך, אשר רשאי יהיה להיוועץ בגורם הביטחוני הנוגע בדבר, לפי רמת הסיווג הביטחוני החדשה שנקבעה להליך, ויחולו הוראות סימן זה בשינויים המחויבים.

פנייה לגורם המוסמך והחלטתו 318ג. (א) בעל דין בהליך המסווג שדבר הקביעה הובא לידיעתו רשאי, בהסכמת המבקש, לפנות אל הגורם המוסמך כדי לקבל אישור להשתתפותו של המבקש בהליך המסווג; הגורם המוסמך, אשר רשאי יהיה להיוועץ בגורם הביטחוני הנוגע בדבר, רשאי להתנות את מתן האישור בתנאים כדי למנוע פגיעה בביטחון המדינה.

(ב) הגורם המוסמך יחליט אם לאשר השתתפות בהליך המסווג לפי התאמתו של המבקש לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך כאמור בסעיף 318א(א), ורשאי הוא להתנות אישור כאמור; במסגרת שיקוליו ישקול הגורם המוסמך גם את זכותו של בעל הדין להליך הוגן.

(ג) לצורך קביעת מידת התאמתו הביטחונית של המבקש, רשאי הגורם המוסמך לדרוש מהמבקש לעמוד בכל הכרוך בשלבי בדיקת ההתאמה הביטחונית כפי שנקבע בכללים, בשינויים המחויבים.

(ד) החלטת הגורם המוסמך תובא לידיעת המבקש ובעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג; החליט הגורם המוסמך שלא לאשר השתתפות או לאשרה בתנאים, ימסור למבקש את נימוקי החלטתו, אולם במקרים בהם קיים חשש סביר כי גילוי נימוקי ההחלטה במלואם למבקש עלול לפגוע בביטחון המדינה או בשלמו של אדם, יועברו אליו הנימוקים לאחר שיושמטו מהם פרטים שיש חשש שגילויים עלול להביא לפגיעה כאמור.

(ה) החלטת הגורם המוסמך תהיה תקפה רק להליך המסוים שלגביו ניתנה הקביעה לפי סעיף 318א(א), לרבות ערעור או ערר על הליך זה.

פנייה לוועדה 318 ד. (א) לא אישר הגורם המוסמך את השתתפות המבקש בהליך המסווג או התנה את האישור בתנאים, רשאי בעל הדין שביקש את השתתפות המבקש בהליך המסווג, בהסכמת המבקש, לפנות, תוך חמישה עשר ימים, לוועדה, בבקשה לאשר השתתפות המבקש בהליך או לשנות התנאים שנקבעו או לבטלם.

(ב) הפרקליט הצבאי הראשי או מי שהוסמך לכך על ידו (בסימן זה – הפרקליט הצבאי הראשי) יהיה המשיב בדיון בפני הוועדה.

(ג) על אף האמור בסעיף 318א(ג), תימסר לוועדה רמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך לפי סעיף 318א(א).

דיוני הוועדה 318 ה. (א) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות ויחולו הוראות סעיף 324(ה).

(ב) בדיון בפני הוועדה רשאים להשתתף המבקש, בעל הדין שפנה לוועדה, המשיב, הגורם המוסמך או נציגו ונציגי הגורמים הביטחוניים הנוגעים בדבר; אולם, טיעונים הנוגעים לנימוקים שביסוד ההחלטה שלא לאשר את השתתפות המבקש בהליך המסווג או להתנות את האישור בתנאים, יושמעו שלא בנוכחות בעל הדין שפנה לוועדה, אלא אם כן הסכים המבקש לנוכחותו בדיון כאמור, כולו או חלקו.

(ג) דיוני הוועדה יהיו חסויים ופרסומם או גילויים של דברים שנאמרו או שנמסרו בהם אסור, אלא אם כן החליטה הוועדה אחרת לאחר שנתנה למשתתפים בדיון הזדמנות לטעון טענותיהם לענין זה.

(ד) הגורם המוסמך יעביר לוועדה את החלטתו המנומקת כאמור בסעיף 318ג; יתר המשתתפים בדיון יהיו רשאים להעביר אל הוועדה את התייחסותם להחלטה.

(ה) המשתתפים בדיון יהיו רשאים לטעון טענותיהם בפני הוועדה ולהמציא לה כל חומר לביסוס עמדתם; הוועדה רשאית לדרוש מן הצדדים להמציא לה כל חומר נוסף הדרוש לדעתה לצורך הכרעה בבקשה וכל חומר שיומצא לוועדה יועבר למשתתפים, בכפוף להסכמת המבקש להעברת חומר הנוגע אליו לידי בעל הדין שפנה לוועדה.

(ו) על אף האמור בסעיפים קטנים (ב), (ד) ו-(ה) הוועדה רשאית לאפשר לגורם המוסמך או נציגו, לגורמים הביטחוניים הנוגעים בדבר ולמשיב, לבקשתם, להשמיע טיעונים גם שלא בנוכחות המבקש ובעל הדין שפנה לוועדה, וכן שלא להעביר למבקש ולבעל הדין שפנה לוועדה חומר שהומצא לוועדה, אם מצאה כי נוכחות או העברת חומר כאמור קיים חשש סביר לפגיעה בביטחון המדינה או בשלמו של אדם.

(ז) הוועדה רשאית להזמין גורמים נוספים להופיע בפניה, אם ראתה צורך מיוחד בכך.

(ח) הוועדה תקיים דיוניה במהירות האפשרית ותיתן החלטה תוך שלושים ימים מיום סיום הדיון בפניה.

החלטת הוועדה 1318. (א) הוועדה רשאית לאשר השתתפות המבקש בהליך המסווג, לאחר שתבחן את התאמתו לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך; האישור יכול שיותנה בתנאים, במידה הנדרשת כדי למנוע פגיעה בביטחון המדינה; במסגרת שיקוליה תשקול הוועדה את החשש לפגיעה בביטחון המדינה ואת זכותו של בעל הדין לקיום הליך הוגן.

(ב) הוועדה אינה מוסמכת לדון ולהחליט בנוגע לרמת הסיווג הביטחוני שנקבעה להליך.

(ג) החלטת הוועדה תהיה תקפה רק להליך המסוים שלגביו ניתנה קביעה לפי סעיף 318א(א), לרבות ערעור או ערר על הליך זה.

(ד) החלטת הוועדה תהא מנומקת ותובא לידיעת המשתתפים בדיון כאמור בסעיף 318ה(ב), אולם נימוקי הוועדה הנוגעים למבקש יועברו לבעל הדין רק אם הסכים לכך המבקש, ובמקרים בהם קיים חשש סביר, כי גילוי נימוקי ההחלטה במלואם למבקש או לבעל הדין שפנה לוועדה עלול לפגוע בביטחון המדינה או בשלמו של אדם, יועברו אליהם הנימוקים לאחר שיושמטו מהם פרטים שיש חשש שגילויים עלול להביא לפגיעה כאמור.

ערעור 1318. על החלטת הוועדה לפי סעיף 1318 ניתן לערער לבית המשפט העליון שידון בערעור בשופט אחד או במספר בלתי זוגי גדול יותר של שופטים, כפי שנשיא בית המשפט העליון קבע.

שמירת סודיות 318ח. מבלי לגרוע מהוראות כל דין, עורך דין אשר קיבל אישור לפי סעיף 318, וכן מבקש שהשתתפותו בהליך המסווג אושרה יעמוד בהסדרי סודיות ואבטחה כפי שייקבעו על ידי הגורם המוסמך.

ביטול אישור 318ט. (א) הגורם המוסמך, אשר יהיה רשאי להיוועץ בגורם הביטחוני הנוגע בדבר, רשאי בכל עת לבטל אישור שנתן לפי סעיף 318ג, או להתנותו בתנאים שלא הותנו מראש, אם התעורר צורך ממשי לעשות כן מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה, ובלבד שניתנה למבקש ולבעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג הזדמנות לטעון טענותיהם ויחולו הוראות סעיף 318ג בשינויים המחויבים; הוחלט לבטל את האישור או להתנותו בתנאים שלא הותנו מראש, רשאי בעל דין לפנות לוועדה ויחולו הוראות סעיפים 318ד עד 318ו, בשינויים המחויבים.

(ב) הוועדה רשאית על פי בקשת הגורם המוסמך, לבטל בכל עת אישור שנתנה לפי סעיף 318ו(א) או להתנותו בתנאים שלא הותנו מראש, אם התעורר צורך ממשי לעשות כן מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה ובלבד שניתנה למבקש ולבעל הדין שביקש את השתתפותו בהליך המסווג הזדמנות לטעון טענותיהם ויחולו הוראות סעיפים 318ד עד 318ו, בשינויים המחויבים.

הגבלת מספר מייצגים (א) 318. קבע שר הביטחון כי רמת הסיווג הביטחוני להליך תהא רמת הסיווג הגבוהה ביותר, רשאי הגורם המוסמך, בכל עת, לפנות לוועדה ולבקש ממנה להגביל את מספר המייצגים שבעל הדין יוכל לבקש את השתתפותם בהליך.

(ב) הוועדה תקבל החלטתה כאמור בסעיף קטן (א) לאחר שתשמע את טענות הגורם המוסמך ובעל הדין.

(ג) הוועדה רשאית להגביל את מספר המייצגים אם שוכנעה כי ביטחון המדינה מחייב זאת וכי ההגבלה לא תפגע בזכותו של בעל דין לקיום הליך הוגן ולייצוג הולם.

(ד) על הליכים לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיפים 318 עד 318, בשינויים המחויבים.

17. תיקון חוק בתי הדין לעבודה, התשכ"ט-1969⁸ – בחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969⁸ – הדין לעבודה

(1) אחרי סעיף 18(ג) יבוא:

"18(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), בהליכים שקבע ראש הממשלה או שר הביטחון כמסווגים מטעמי ביטחון המדינה לפי סעיף 2 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008, ידון דן יחיד."

(2) אחרי סעיף 20(א) יבוא:

"20(א) על אף האמור בסעיף קטן (א), בהליכים שקבע ראש הממשלה או שר הביטחון כמסווגים מטעמי ביטחון המדינה לפי סעיף 2 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008, ידון בית הדין הארצי בשלושה שופטים בלבד."

18. תיקון חוק הנכים (תגמולים ושיקום) 26(ב) יבוא: תיקון חוק הנכים (תגמולים ושיקום) 26(ב) יבוא:

⁸ ס"ח התשכ"ט, עמ' 70.
⁹ ס"ח התש"ס, עמ' 276.

"(ב1) על אף האמור בסעיף קטן (ב), בהליכים שקבע ראש הממשלה או שר הביטחון כמסווגים מטעמי ביטחון המדינה לפי סעיף 2 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008, תדון ועדת ערעור שתשב במחוז תל אביב בלבד, שנציגי הציבור בה יהיו בעלי התאמה ביטחונית לרמת הסיווג הגבוהה ביותר."

19. תיקון חוק הסניגוריה הציבורית
בחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995,¹⁰ בסעיף 18(א), אחרי פסקה (13) יבוא:

"(14) חשוד בעבירה, עצור או נאשם, בהליך שקבע ראש הממשלה או שר הביטחון כמסווג מטעמי ביטחון המדינה לפי סעיף 2 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008."

20. תיקון חוק ועדות חקירה
בחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968,¹¹ סעיף 23(3) – בטל.

21. תיקון חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים
בחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002,¹² סעיף 6(ב) – בטל.

22. תיקון חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950,¹³ אחרי סעיף 5(ב) יבוא:

"(ב1) על אף האמור בסעיף קטן (ב), בהליכים שקבע ראש הממשלה או שר הביטחון כמסווגים מטעמי ביטחון המדינה לפי סעיף 2 לחוק אישור השתתפות בהליכים מסווגים הנוגעים לביטחון המדינה, התשס"ט-2008, תדון ועדת ערעור שתשב במחוז תל אביב בלבד, שנציגי הציבור בה יהיו בעלי התאמה ביטחונית לרמת הסיווג הגבוהה ביותר."

23. תיקון חוק סדר הדין הפלילי
בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982,¹⁴ סעיף 14 – בטל.

24. תיקון חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט-1979,¹⁵ סעיף 8(ב) – בטל.

¹⁰ ס"ח התשנ"ו, עמ' 8.
¹¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 28.
¹² ס"ח התשס"ב, עמ' 1834.
¹³ ס"ח התש"י, עמ' 162.
¹⁴ ס"ח התשמ"ב, עמ' 41.
¹⁵ ס"ח התשל"ט, עמ' 76.

- תחולה והוראת מעבר 25. (א) הוראות חוק זה יחולו על הליכים פליליים תלויים ועומדים, ובלבד שטרם החלה פרשת התביעה.
- (ב) הוראות חוק זה יחולו על הליכים תלויים ועומדים שאינם פליליים, ובלבד שטרם הסתיימה שמיעת הראיות.
- (ג) אישור לשמש סניגור בבתי הדין הצבאיים שניתן לפי הוראות סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה, יראו אותו כאישור לפי הוראות סעיף 318 האמור כנוסחו לאחר תחילתו של החוק.
- (ד) הוראות חוק השיפוט הצבאי כנוסחן בחוק זה יחולו על הליכים כהגדרתם בסעיף 318א לחוק השיפוט הצבאי כנוסחו בסעיף 16 לחוק זה אשר הנם תלויים ועומדים, למעט הליכים לפני בית דין צבאי שהחלה בהם פרשת התביעה.